

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทโย

ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

Managing Cultural Tourist Attractions in the Old City of Tai Yo

Chaiburi Subdistrict, Tha Uthen District, Nakhon Phanom Province

เทพรักษ์ สุริฝาย

Theparak Surifai

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Thailand

E-mail: theparak.su@gmail.com

Received February 12, 2024; Revised April 5, 2024; Accepted April 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทโย และ 2) เพื่อส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทโย ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวคิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม โดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 คน และการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทโย ได้แก่ 1) จุดชมวิวแม่น้ำสองสีไชยบุรี 2) แหล่งสถาปัตยกรรมด้านศาสนา เช่น วัด หรือศาสนสถาน โดยเฉพาะวัดไตรภูมิ วัดศรีบุญเรือง วัดกลางเมืองไชยบุรี สิมวัดยอดแก้ว และอนุสาวรีย์ พระไชยราชวงศา (ราชบุตรเสน) 3) การบูรณาการจัดกิจกรรมปั่นจักรยานเที่ยวชมเมืองโบราณ และ 4) เที่ยวชมหรือร่วมงานประเพณีบุญบั้งไฟ รวมถึงสินค้าของฝากขึ้นชื่อ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และนำองค์ความรู้ส่งต่อให้ชาวบ้าน มีอาชีพและรายได้ดูแลครอบครัว เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน 2. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทโย ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย

5 ด้าน คือ 1) รูปแบบการจัดการ 2) การดูแลรักษาและการปรับปรุง 3) การกำหนดแนวปฏิบัติหรือกฎระเบียบแหล่งท่องเที่ยว 4) การประชาสัมพันธ์ และ 5) การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ เป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม รักษาทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน โดยไม่ขัดต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และยังสร้างรายได้ อาชีพไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; เมืองเก่า; ไทญ้อ

Abstract

This study aimed to 1) explore the potential for cultural tourism attractions in the old Tai Yo City, and 2) promote the management of these cultural tourism sites in the old Tai Yai City, located in the Chaiburi Subdistrict, Tha Uthen District of Nakhon Phanom province. Using a qualitative research approach within a cultural tourism framework and management of cultural tourism attractions, data were gathered in Chaiburi Subdistrict, Tha Uthen District of Nakhon Phanom Province, through observations, surveys, and in-depth interviews. The study involved thirty informants and ten experts in group discussions, chosen through purposive sampling. The study's analytical methods included content and descriptive analysis to illustrate the results. The findings were as follows:

1. The cultural tourism potential in the old Tai Yo City, highlighting several key attractions and related activities, such as 1) the scenic Chaiburi two-color river, 2) religious architectural sites (including Wat Traiphum, Wat Sri Bunrueang, Wat Klang Muang Chaiburi, Simwat Yod Kaew, and Phra Chai Rajawongsa (Ratchabut Sen) monument), 3) bicycle tours around the ancient city, and 4) participation in the Bun Bang Fai (Rocket) festival. These attractions are supported by initiatives from both the government and private sectors, fostering local employment, supporting local families, and promoting a circular economy within the community. 2. Additionally, the research identified five essential areas in the effective management of cultural tourism attractions in the old Tai Yo City: 1) management frameworks; 2) preservation and enhancement efforts; 3) development of guidelines or regulations for tourism attractions; 4) strategic public relations; and 5) the creation of a network among tourism sites.

This study contributes valuable insights into cultural tourism management in the old Tai Yo City, emphasizing the importance of conserving cultural and traditional heritage, maintaining community cultural resources without altering the local way of life, and generating income to elevate the community's quality of life.

Keyword: tourism management; cultural tourism; old city; Tai Yo

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มีการพัฒนาและเติบโตอย่างต่อเนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เพิ่มขึ้น เกิดการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยว สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวอยู่อันดับที่ดีขึ้น และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมติดอันดับต้น ๆ ของโลก ดังนั้น การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยในระยะต่อไป จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของศักยภาพและโอกาสของประเทศไทยควบคู่กับการแก้ไขปัญหาพื้นฐาน โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนา รักษา ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560) ในแง่การท่องเที่ยวจึงต้องมีการบริหารจัดการและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2564–2565 เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ให้มีทิศทางการพัฒนาที่สมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็งทุกภาคส่วน มีจิตสำนึกในการพัฒนา สอดคล้องกับยุทธศาสตร์กระทรวงวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้มีการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564) ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย เพื่อการส่งเสริมสร้างภาพลักษณ์อันสวยงาม และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่ใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหรือมุ่งเน้นให้แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น จึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงประวัติศาสตร์ โดยรักษาไว้ซึ่งสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการกระจายรายได้สู่ชุมชนในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการรักษามรดกทางวัฒนธรรม (สมเกียรติชัยพิบูลย์, 2550)

จังหวัดนครพนมมีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากกระแสนิยมและระบบนายทุน มีส่วนน้อยที่เกิดจากความต้องการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยแท้ ยังมีพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอีกมากมายที่มีบริบทเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ยังขาดการส่งเสริมการบริหารจัดการและพัฒนาอย่างเป็นระบบ เช่น พื้นที่บ้านไชยบุรี เดิมชื่อ “เมืองไชยสุทธิดุตมบุรี หรือเมืองไชยะบุรี” เป็นเมืองที่มีประวัติมายาวนานกว่า 200 ปี อยู่ในเขตการปกครองของเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของไทยในสมัยนั้น ต่อมาได้เปลี่ยนเขตการปกครองมาอยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอท่าอุเทน

จังหวัดนครพนม และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านไชยบุรี” จนถึงปัจจุบัน เป็นพื้นที่ที่แม่น้ำสงครามซึ่งสีเขียวไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขงที่มีสีปนขุ่น ๆ ที่บริเวณปากน้ำไชยบุรี เรียกว่า “แม่น้ำสองสี” นับเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่น่าสนใจอย่างยิ่ง มีจุดแข็งและจุดเด่นด้านประเพณี วัฒนธรรมเป็นเมืองเก่าชุมชนชาติพันธุ์ไทญ้อ และมีวัดที่สร้างขึ้นตั้งแต่อดีตถึง 7 วัด คือ วัดศรีสุนันทามหาอารม วัดมหาอุตมานันทะอาราม วัดศรีบุญเรือง วัดยอดแก้ว วัดป่าไม้เทศ วัดโพธิ์ชัย และวัดไตรภูมิ ซึ่งบางวัดถูกทิ้งร้าง แต่ยังคงมีโบราณสถานที่สำคัญหลงเหลืออยู่ ปัจจุบันถือเป็นแหล่งผลิตและแปรรูปส้มปลาโดที่ขึ้นชื่อและใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดนครพนม เพื่อให้นักท่องเที่ยวซื้อเป็นของฝาก เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งด้านการรณรงค์สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ โดยร่วมกันศึกษาค้นคว้าหาสิ่งที่ดีและมีประโยชน์เพื่อนำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และวางแผนรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงานและแบ่งปันผลประโยชน์ รวมถึงการจัดเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ด้านข้อมูลข่าวสาร เส้นทางท่องเที่ยว ด้านอาหารเครื่องดื่ม ห้องน้ำ จุดชมวิว เป็นต้น (วันสาด ศรีสุวรรณ, 2553)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยพิจารณาประเด็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ รวมถึงส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อให้ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้นำเสนอศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ และส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม และหากได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างถูกต้อง อาจเป็นรายได้ที่สำคัญของชุมชนที่สามารถสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนและประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม และถ้านักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวก็จะทำให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพผลิตสินค้าและของที่ระลึกต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายให้แก่ักท่องเที่ยว ซึ่งก็จะช่วยเสริมสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ถือเป็นการจัดการชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเอง โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเพื่อเป็นแบบอย่างการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อื่น ๆ ที่ใกล้เคียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
2. เพื่อส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2552) ให้คำนิยามของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่เป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับธนรัตน์ รัตนศรัระ (2560) ที่ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า เป็นการเดินทางจากสถานที่ต้นพำนักอยู่ ออกไปยังสถานที่หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว เป็นการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เรียนรู้ และสัมผัสถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คน ในชุมชน เรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงโบราณวัตถุและศาสนสถานของคนในชุมชน เคารพนับถือ รวมถึง สมเกียรติ ชัยพิบูลย์ (2550) ที่อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวชื่นชม และศึกษาวัฒนธรรมประเพณีที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวนั้น บนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเที่ยวชมธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ของชาวบ้าน เป็นต้น

ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) จึงเป็นการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่ง โบราณคดี ประวัติศาสตร์ งานประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวบ้าน รวมถึงสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์ สร้างขึ้นเพื่อความเพลิดเพลินและได้ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวแห่ง นั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเสนอลักษณะทาง วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงการให้ ความรู้และความภูมิใจ หรือเป็นการเดินทางชื่นชมและศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่นนั้น ๆ รวมถึงข้อเสนอของ ปรัชญาพร พัฒนผล (2554) ที่ได้เสนอองค์ประกอบของการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวและศึกษาประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมของชุมชน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2) เป็นแหล่ง เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางธรรมชาติ 3) เป็นสถานที่ให้บริการนักท่องเที่ยว 4) สถานที่ที่เป็นร้านค้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อสินค้าที่ต้องการ 5) สถานที่มีส่วนร่วมของชุมชน และ 6) มีการสร้าง จิตสำนึกกับนักท่องเที่ยว

จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ (2554) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่ง ท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อชื่นชมเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวและได้รับความรู้ ความเข้าใจในประวัติศาสตร์และโบราณคดี 2) การท่องเที่ยวของวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่

ชาวบ้านในท้องถิ่นจัดขึ้น รวมทั้งการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ ต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมในสถานที่ท่องเที่ยว 3) การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (Rural/ Village Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ที่มี ลักษณะพิเศษโดดเด่นให้ได้รับความเพลิดเพลิน 4) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) คือ การ เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยว ในรูปแบบการจัดการกีฬาตามเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และ 5) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทาง วัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับทรัพยากร ท่องเที่ยวที่เป็น ศิลปวัตถุ โบราณสถาน วัดวาอาราม ปราสาทราชวัง สถานที่ซึ่งเป็นหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ โบราณคดีต่าง ๆ งานประเพณี วิถีชีวิตชาวบ้านในชนบท ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ สำคัญ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยมีหลักการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น การจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การจัดการด้านภูมิทัศน์ ด้านการบริการท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย โดยให้อยู่บนพื้นฐานเรื่องของการอนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนาและประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทรัพยากรทาง วัฒนธรรมคงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นฐานความรู้และกรอบในการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจ ค้นหาและรวบรวมข้อมูลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าใหญ่ อําเภอยะบوري อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดนครพนม ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. แนวคิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

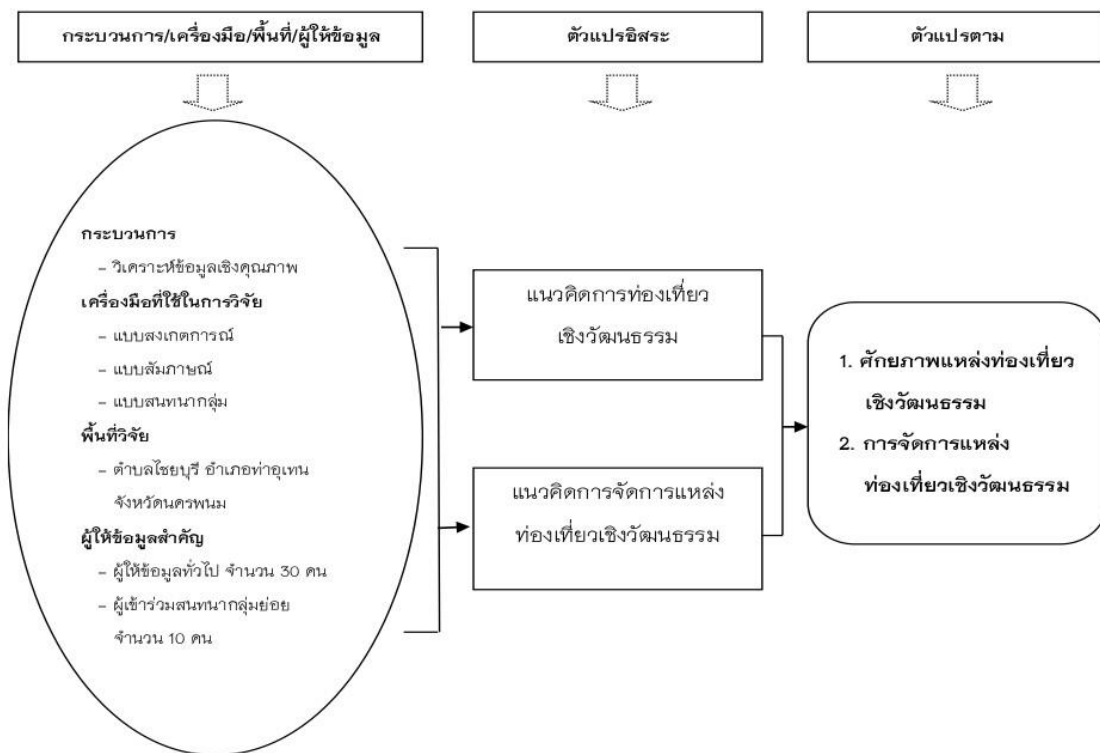
มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) ได้ให้หลักการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดย ควรพิจารณาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบทั้งเรื่องของทรัพยากรการท่องเที่ยว การ บริการการท่องเที่ยวและการตลาด สอดคล้องกับทัศนะของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) ให้ ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการวางแผนการท่องเที่ยวและการดำเนินการให้ เป็นไปตามแผน โดยมีการบริหารจัดการ การอำนวยความสะดวกและควบคุมอย่างเหมาะสม รวมถึง อารีย์ นัยพินิจ และสิริชญา มณีเนตร (2551) ที่ให้ความหมายของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในด้านการวางแผน ด้านการจัดการผู้รับผิดชอบ การควบคุม การจัดสรรงบประมาณ การประเมินผลและรายงานผล ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับมุมมองของ วันสาด ศรีสุวรรณ (2553) ที่มองว่า แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีส่วนร่วม ของชุมชน ประกอบด้วย 1) ผนวกโครงสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ 2) สร้างคุณค่าให้แก่ชุมชน โดยร่วมกันศึกษาค้นคว้าหาสิ่งที่ดีและมีประโยชน์เพื่อนำมาจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยว 3) มีการวางแผนรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงานและแบ่งปันผลประโยชน์ และ 4) จัดเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ด้าน

ข้อมูลข่าวสาร เส้นทางท่องเที่ยว ด้านอาหารเครื่องดื่ม ห้องน้ำ จุดชมวิว การสื่อสาร และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นการวางแผนการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ ด้านการดูแลรักษาและการปรับปรุง ด้านการกำหนดแนวปฏิบัติหรือกฎระเบียบแหล่งท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวคงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นฐานความรู้และกรอบในการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจ ค้นหาและรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองเก่าไทรโยค ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นกระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนาม (Fieldwork Research) ซึ่งเป็นข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย เพื่อค้นหาประเด็นตามหัวข้อวิจัยที่กำหนด โดยลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** (Key Informant) ผู้วิจัยได้เลือกชาวบ้านที่กระจายอยู่ในพื้นที่ตำบลไชยบุรี โดยครอบคลุมเพศและวัย ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงชาวบ้านโดยทั่วไป จำนวน 40 คน ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ไทญ้อในพื้นที่ศึกษา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 30 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 10 คน โดยการจัดสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบ พร้อมพรรณนาวิเคราะห์เพื่อตอบโจทย์ของงานวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) เน้นการศึกษาจากข้อมูลทั้งประเภทปฐมภูมิ (Primary Data) ทูติภูมิ (Secondary Data) โดยค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย ข้อมูลจากส่วนราชการ รวมถึงวารสารวิชาการและตำราต่าง ๆ

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อใช้เก็บข้อมูลกับชาวบ้านทั่วไปในพื้นที่ จำนวน 30 คน ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้นัดหมายวัน เวลาและสถานที่ ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกภาพ เสียงและจดบันทึกข้อมูลตามประเด็นคำถามที่ได้สัมภาษณ์

3) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเรื่องการส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้านและผู้แทนชุมชน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนทัศนะได้อย่างกว้างขวางในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วพยายามหาข้อสรุปร่วมเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3. **การตรวจสอบข้อมูล** ในลักษณะสามเส้า (Triangulation) คือ เป็นการตรวจสอบข้อมูลในการทำวิจัยจะกระทำพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลทันทีในพื้นที่ศึกษา หรืออาจจะทำการตรวจสอบข้อมูลตอนออกจากพื้นที่ศึกษาแล้วก็ได้ หรืออาจจะอยู่ระหว่างวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย โดยผู้วิจัยย้อนไปตรวจสอบในส่วนที่เก็บมาตอนต้นได้ (Chantawanich, 2010)

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการจดบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมถึงภาพถ่าย มาทำการจัดระบบหมวดหมู่

เพื่อสรุปประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม และนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยแนวคิดทฤษฎีเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอรายงานการวิจัย (Research Report) ด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่เมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ได้แก่

1. จุดชมวิวแม่น้ำสองสีไชยบุรี เป็นพื้นที่ที่แม่น้ำสงครามซึ่งสีเขียวไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขง ที่มีสีปูนุ่น ๆ ที่บริเวณปากน้ำไชยบุรี เรียกว่า “แม่น้ำสองสี” เกิดเป็นภาพสวยงามและน่าประทับใจนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาเที่ยวชมได้ตลอดทั้งปี นับเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงาม และยังมีจุดที่สามารถชมวิวกว้างทัศนแม่น้ำโขงได้ไกลสุดสายตา และมีทิวทัศน์สองฝั่งโขงที่สวยงาม เหมาะแก่การไปท่องเที่ยวพักผ่อน รับประทานอาหารกลางวันบรรยากาศสองฝั่งโขง

ภาพที่ 2 ป้ายแนะนำจุดชมวิวแม่น้ำสองสีไชยบุรี

2. วัดไตรภูมิ ถูกสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 24 โดยพระยาหงสาวดี 2 พี่น้องผู้ปกครองเมืองไชยบุรีที่เป็นเมืองในเขตการปกครองของเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งขณะนั้นเมืองเวียงจันทน์ขึ้นตรงต่อสยามภายในวัดพบศิลาจารึก 2 หลัก ที่ย้ายมาจากวัดใต้เมืองไชยบุรี ภายหลังที่แม่น้ำได้กัดเซาะตลิ่งจนพังได้

ขนย้ายโบราณวัตถุของวัดไชยบุรีมาเก็บรักษาไว้ที่วัดไตรภูมิ ซึ่งกรมศิลปากร ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน วัดไตรภูมิ ในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 8 มีนาคม 2478 เปิดให้เข้าชมและร่วมสัมผัสความงดงามของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในบริเวณพื้นที่ของวัดไตรภูมิ

ภาพที่ 3 บริเวณพื้นที่วัดไตรภูมิ

3. วัดศรีบุญเรือง หรือวัดเหนืออยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง สันนิษฐานว่าเป็นวัดที่สร้างขึ้นโดยพระไชยราชวงศ์ (ราชบุตรเสน) เจ้าเมืองไชยบุรี คนที่ 1 (พ.ศ. 2381-2387) ภายในวัดมีโบราณสถาน คือ วิหารที่มีสภาพทรุดโทรม แต่โครงสร้างที่เป็นเสาและผนังปูนสภาพยังดีพอใช้ หลังคาซ่อมใหม่แทนของเก่า สิมมีสภาพทรุดโทรมมาก และมีร่องรอยการขุดเจาะลักลอบขุดกรุพระ ปัจจุบันถูกทิ้งร้าง แต่ยังคงมีโบราณสถานที่สำคัญหลงเหลืออยู่ที่น่าสนใจแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรมที่มีความงดงามน่าเรียนรู้และเที่ยวชม พร้อมสัมผัสธรรมชาติและรับประทานอาหารริมฝั่งแม่น้ำโขง

ภาพที่ 4 แสดงพื้นที่วัดศรีบุญเรือง

4. วัดกลางเมืองไชยบุรี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง ปัจจุบันเป็นวัดร้าง สร้างในปี พ.ศ. 2357 ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เอกลักษณ์ของวัดกลางเมืองไชยบุรี คือ เป็นสิ่งก่อสร้างในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอีสาน ล้านช้าง และกรุงเทพฯ โดยวัดกลางเมืองไชยบุรี เป็นวัดแรก ๆ ของเมืองไชยบุรีที่สร้างโดยผู้ปกครองเมือง ซึ่งกรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน วัดกลางเมืองไชยบุรี ในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 8 มีนาคม 2478 โบราณสถานสำคัญภายในวัด คือ เจดีย์วัดกลางเมืองไชยบุรี และพระพุทธรูป ถือเป็นสถานที่ที่น่าสนใจด้วยโบราณสถาน และธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำโขงแห่งเมืองเก่าไทญ้อ

ภาพที่ 5 บริเวณพื้นที่วัดกลางเมืองไชยบุรี

5. สิมวัดยอดแก้ว สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 25 มีลักษณะรูปแบบศิลปะพื้นถิ่นอีสาน โดยกลุ่มฝีมือช่างชาวนวน สิมดังกล่าวมีลักษณะเป็นสิมทึบ ขนาด 6 ห้อง และมีห้องมุขด้านหน้า ตั้งหันหน้าเข้าแม่น้ำโขง มีบันไดทางขึ้นด้านทิศตะวันออก หลังคาทรงจั่วที่มีความสวยงาม โดดเด่นด้วยงานปูนปั้นรูปพระพุทธรูป ภาพสัตว์ ลายดอกบัวและพันธุ์พฤกษา และศิลปะพื้นบ้าน เช่น ชายเป่าแคน โดยประดับไว้บริเวณต่าง ๆ ของผนังอาคาร ทั้งบริเวณหน้าบันได บัวหัวเสา กรอบหน้าต่าง และผนังด้านในหลังพระประธาน นับเป็นสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความชอบด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ

ภาพที่ 6 ลิมวัดยอดแก้ว

6. อนุสาวรีย์ พระไชยราชวงศา (ราชบุตรเสน) ในอดีตการสร้างเมืองไชยบุรีในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 โดยมี “ท้าวหม้อ” แห่งเมืองหงสาวดีตอนเหนือของเมืองหลวงพระบางในประเทศลาว (สปป.ลาว ในปัจจุบัน) พร้อมด้วยภรรยาชื่อ “สุนันทา” พาชาวไพร่ประมาณ 100 คน อพยพลงแพหนีภัยทางการเมืองมาตามลำแม่น้ำโขง พอถึงเมืองเวียงจันทน์ เจ้าอนุวงศ์ผู้ครองเมืองเวียงจันทน์จึงอนุญาตให้ไปตั้งหลักปักฐานอยู่ที่ปากแม่น้ำสงครามทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง เพราะเป็นชัยภูมิที่สมบูรณ์ แล้วทรงตั้งให้เป็น “พระยาหงสาวดี” ให้ชื่อเมืองว่า “เมืองไชยสุทธิอุดมบุรี” และแต่งตั้งน้องชายให้เป็น “ท้าวเล็ก” เป็นอุปราชวังหน้า ต่อมาญาติพี่น้องของพระยาหงสาวดีทราบข่าวความอุดมสมบูรณ์ของเมืองไชยสุทธิอุดมบุรี จึงพากันอพยพมาสมทบอีกประมาณ 500 คน ก่อร่างสร้างบ้านเมืองให้มั่นคงสมบูรณ์ เมืองไชยสุทธิอุดมบุรี ที่อยู่ในเขตการปกครองของเมืองเวียงจันทน์ ได้มาเป็นเมืองขึ้นของไทยและได้เปลี่ยนเขตการปกครองมาอยู่ในเขตของอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านไชยบุรี” จนถึงปัจจุบัน ถือเป็นสถานที่ที่น่าสนใจ เพื่อถ่ายรูปและขอพรให้ชีวิตมีความเป็นสิริมงคล เพราะถือเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ของชาวบ้าน

ภาพที่ 7 อนุสาวรีย์ พระไชยราชวงศ์ (ราชบุตรเสน)

7. ประเพณีบุญบั้งไฟไชยบุรี งานบุญบั้งไฟไชยบุรีมีมาแต่สมัยที่ราชวงศ์เสนแห่งเมืองยโสธร ได้มาปกครองเมืองไชยบุรี โดยได้นำเอาประเพณีบุญบั้งไฟมาด้วย งานบุญบั้งไฟนี้เป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อ จุดบั้งไฟถวายพญาแถน เพื่อขอฝนให้ตกลงมาถูกต้องตามฤดูกาล โดยความเชื่อดั้งเดิมของคนในชุมชน นั้น คือ ถ้าไม่จัดงานบุญบั้งไฟแล้ว ก็อย่าหวังเลยว่าในปีนั้นจะมีน้ำเพียงพอที่จะทำนาได้ และชาวบ้าน ถือว่าเป็นงานสำคัญทางศาสนาในท้องถิ่นที่แฝงไว้ด้วยความหมายในทางขอฝนจากเทวดาเพื่อการ กสิกรรม ทำไร่ ทำนา จึงได้จัดกิจกรรมประเพณีบุญบั้งไฟ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ซึ่งตรงกับวันวิสาขบูชาของทุกปี ถือว่าเป็นงานประเพณีที่น่าเที่ยวชมอีกงานหนึ่งของชาวบ้านในชุมชน

นอกจากนี้ บ้านไชยบุรียังมีของฝากที่ขึ้นชื่ออีกอย่างหนึ่ง คือ ส้มปลาโตไชยบุรี (สินค้า OTOP นครพนม) สมัยก่อนในแถบลุ่มน้ำสงคราม จะมีปลาโต (ปลาชะโด) จำนวนมาก ชาวบ้านแถบนั้นจึงนิยมนำปลาโตมาทำเป็นอาหารชนิดต่าง ๆ เช่น ทำปลาร้า ปลาแห้ง และส้มปลาโต (แบบสับ) ซึ่งเดิมทีนั้นทำรับประทานเฉพาะในครัวเรือนและแจกจ่ายญาติ พี่น้อง ต่อมาเมื่อลูกหลานนำไปฝากเพื่อน ๆ ต่างจังหวัด ทำให้คนทั่วไปรู้จักส้มปลาโตเพราะมีรสชาติอร่อยและมีต้นตำรับอยู่ที่บ้านไชยบุรีเพียงที่เดียวในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน การทำส้มปลาโตได้กลายเป็นอาชีพหลักของผู้คนในบ้านไชยบุรี และได้รับอนุเคราะห์จากหน่วยงานต่าง ๆ มาช่วยเหลือในด้านการผลิตให้ถูกสุขลักษณะ ให้ความรู้การแปรรูปอาหารจากปลา และให้การสนับสนุนในการจัดหาที่จำหน่าย ปัจจุบันตำบลไชยบุรีถือเป็นแหล่งผลิต และแปรรูปส้มปลาโตที่ขึ้นชื่อและใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดนครพนม โดยมีผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบ เช่น ปลาส้ม ปลาแผ่น ปลาร้าตัว น้ำปลาร้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวซื้อเป็นของฝาก

สถานที่ท่องเที่ยวที่กล่าวมาได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลไชยบุรี และชาวบ้านในชุมชน ได้ร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยการบริการและอำนวยความสะดวกให้แก่

นักท่องเที่ยว เช่น 1) การสร้างพื้นที่จุดชมวิว 2) การบริการที่พักอาศัยแก่นักท่องเที่ยว 3) การรับและส่งนักท่องเที่ยว 4) การรักษาความปลอดภัย 5) การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว 6) การอำนวยความสะดวก สะดวกด้านอื่น ๆ 7) การสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยว และ 8) การเสริมสร้างอาชีพ

ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม หรือการสัมผัสสถาปัตยกรรม ด้านศาสนา การท่องเที่ยววัด ศาสนสถาน มีการบูรณาการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาทิ ปันจักรยานชมเมืองโบราณ ด้วยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ จึงเกิดความร่วมมือของภาครัฐและชุมชนร่วมกันบริหารจัดการ ปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดนครพนม มีดังนี้

1) รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลไชยบุรี ร่วมกับชาวบ้านในชุมชนมีความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงได้จัดทำกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแก่ชาวบ้านในชุมชน โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นมาบริหารจัดการดูแล ซึ่งคณะกรรมการการท่องเที่ยวที่มีทั้งคนในชุมชน และหน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน

2) การดูแลรักษาและการปรับปรุง ดำเนินการส่งเสริมดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จัดให้มีการประชุม อบรม เพื่อหาผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและศาสนสถานในชุมชน มีวิธีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนร่วมกันวางแผนงานด้านการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การคมนาคมขนส่ง การบริการนักท่องเที่ยว การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบ อาทิ ด้านการสัญจรทั้งไปและกลับ ทั้งถนนหลักถนนรอง และป้ายบอกชื่อสถานที่ การจัดที่พัก สถานที่ประกอบอาหารให้เป็นสัดส่วน ห้องสุขาที่มีความสะอาดและถูกสุขลักษณะ รวมถึงการจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ใช้งานได้อย่างเหมาะสม

3) การกำหนดแนวปฏิบัติ มีการกำหนดแนวปฏิบัติ หรือกฎระเบียบแหล่งท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด โดยภาครัฐ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลไชยบุรี ตลอดจนผู้นำชุมชนได้ประชุมและมีมติร่วมกันให้มีการออกกฎระเบียบที่นักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตาม ตลอดจนสถานที่ในชุมชนที่มีผลกระทบต่อการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เช่น การช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ไม่ทำลายสิ่งสาธารณประโยชน์ ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่นในยามวิกาล ห้ามเล่นการพนัน เป็นต้น เน้นเรื่องการปกป้องสถาปัตยกรรมด้านศาสนา วัดหรือศาสนสถาน ในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนให้ความสำคัญในด้านวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรม

4) การประชาสัมพันธ์ องค์การบริหารส่วนตำบลไชยบุรี ร่วมกับชาวบ้านในชุมชนได้ประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย (Social Media) อาทิ เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) และเว็บไซต์ (Website) ต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลไชยบุรี

5) การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งสำคัญ มีการใช้สื่อในการสร้างเครือข่ายโดยเจ้าหน้าที่ พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลไชยบุรีในการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์องค์การบริหารส่วนตำบล และการใช้กิจกรรมในการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวแต่ละพื้นที่จะทำกิจกรรมร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน โดยการนำเอาประเพณีวัฒนธรรม เช่น การจัดกิจกรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อ ซึ่งเป็นกิจกรรมความเชื่อทางศาสนาและการจัดแสดงของชนเผ่า เป็นต้น พร้อมกับการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแต่ละจุดให้กว้างขึ้น และมีการจัดทำป้ายเตือนและป้ายบอกระยะทางของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุด ตลอดจนการดูแลในการสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะคนในพื้นที่ต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดูแลประเพณีวัฒนธรรม รักษาสถาปัตยกรรมด้านศาสนา วัด ศาสนสถานมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการสร้างกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเสริมสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการด้วยตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดนครพนม” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด (Paradigm) หลักของงานวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับของวัตถุประสงค์ พร้อมวิพากษ์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบ โดยมีข้อสรุปที่เป็นประเด็นสำคัญที่สมควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ประกอบด้วย 1) จุดชมวิวแม่น้ำสองสีไชยบุรี 2) แหล่งสถาปัตยกรรมด้านศาสนา เช่น วัด หรือศาสนสถาน โดยเฉพาะวัดไตรภูมิ วัดศรีบุญเรือง วัดกลางเมืองไชยบุรี สิมวัดยอดแก้ว และอนุสาวรีย์ พระไชยราชวงศา (ราชบุตรเสน) 3) การบูรณาการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาทิ บันจอร์ยานชมเมืองโบราณ และ 4) เที่ยวชมหรือร่วมงานประเพณีบุญบั้งไฟ รวมถึงสินค้าของฝากขึ้นชื่อ คือ ส้มปลาโต ปลาส้ม ปลาแผ่น ปลาร้าตัว น้ำปลาร้า (สินค้า OTOP นครพนม) ในภาพรวมมีจุดแข็งและจุดเด่นด้านประเพณี วัฒนธรรม เป็นเมืองเก่าชุมชนชาติพันธุ์ไทญ้อ ด้วยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ จึงเกิดความร่วมมือของภาครัฐและชุมชนร่วมกันบริหารจัดการ ปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มี

เอกลักษณ์เฉพาะที่น่าสนใจ ในเรื่องนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร เชิงหอม (2552) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านพันทนา ตำบลพันทนา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร พบว่า บ้านพันทนามีสถานที่และประเพณีสำคัญที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ 1) กู่พันทนา 2) คิวลิ่งค์ 3) หอเจ้าแม่นางคำเหลือง 4) ปู่ตาคำ 5) สิมวัดในธรรม 6) ใบเสมา 7) พิพิธภัณฑสถานบ้าน 8) บึงคำอ้อ 9) ประเพณีข้าวจี่ยกษ์อนุรักษ์ปราสาทหอม และ 10) กลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้า หนึ่งในตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ยุทธศาสตร์พัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น และ 3) ยุทธศาสตร์พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงข้อสนับสนุนของ ธนรัตน์ รัตนศีระ (2560) ที่อธิบายถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการเดินทางจากสถานที่ต้นฟ้านกอยู่ออกไปยังสถานที่หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว เป็นการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เรียนรู้ และสัมผัสถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชน เรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมไปถึงโบราณวัตถุและศาสนสถานที่คนในชุมชนเคารพนับถือ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ สมเกียรติ ชัยพิบูลย์ (2550) ที่มองว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวชื่นชม และศึกษาวัฒนธรรมประเพณีที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวนั้น บนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเที่ยวชมธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และโบราณสถาน โบราณวัตถุของชาวบ้าน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดนครพนม พบว่า ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2) การดูแลรักษาและการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว 3) การกำหนดแนวปฏิบัติ หรือกฎระเบียบแหล่งท่องเที่ยว 4) การประชาสัมพันธ์ และ 5) การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกานต์ เพ็งหาพันธ์ (2554) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุรินทร์ พบว่า แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการและด้านการบริหารจัดการ เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการวางแผน การกำหนดแนวปฏิบัติ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ และงานวิจัยของ สันติญา สะสง (2563) ที่ทำการศึกษารื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านการจัดตั้งชมรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ หมู่บ้านแพมบก อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่พบว่า ชุมชนมีแผนปฏิบัติการร่วมกันในการจัดทำเส้นทาง

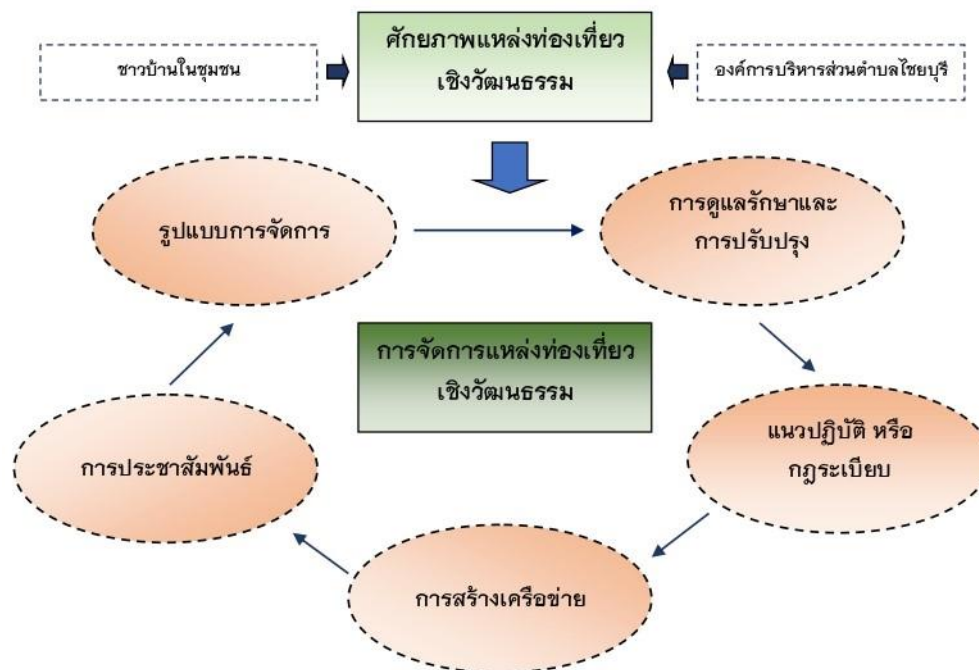
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยง 3 ชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับมุมมองของ วันสาต ศรีสุวรรณ (2553) ที่มองว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 1) รณรงค์สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ 2) สร้างคุณค่าให้แก่ชุมชน โดยร่วมกันศึกษาค้นคว้าหาสิ่งที่ดีและมีประโยชน์เพื่อนำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) มีการวางแผนรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงานและแบ่งปันผลประโยชน์ และ 4) จัดเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ด้านข้อมูลข่าวสาร เส้นทาง การท่องเที่ยว ด้านอาหาร เครื่องดื่ม หอน้ำ จุดชมวิว การสื่อสาร และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

งานศึกษายังค้นพบว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ควรเป็นการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการโดยมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และเป็นการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ทั้งในแง่ของอาชีพ สร้างรายได้ ตลอดจนสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนและเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีความงามของธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมด้านศาสนา หรือศาสนสถานของชุมชนชาติพันธุ์ไทญ้อ สมควรที่ภาครัฐและภาคเอกชนจะร่วมมือให้การสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม ให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ได้แก่ 1) จุดชมวิวแม่น้ำสองสีไชยบุรี 2) แหล่งสถาปัตยกรรมด้านศาสนา เช่น วัด หรือศาสนสถาน โดยเฉพาะวัดไตรภูมิ วัดศรีบุญเรือง วัดกลางเมืองไชยบุรี สิมวัดยอดแก้ว และอนุสาวรีย์ พระไชยราชวงศา (ราชบุตรเสน) 3) การบูรณาการจัดกิจกรรมปั่นจักรยานเที่ยวชมเมืองโบราณ และ 4) เที่ยวชมหรือร่วมงานประเพณีบุญบั้งไฟ รวมถึงสินค้าของฝากขึ้นชื่อ เช่น ปลาสาม ปลาแผ่น ปลาร้าตัว น้ำปลาร้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวซื้อเป็นของฝาก โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และนำองค์ความรู้ส่งต่อให้ชาวบ้าน มีอาชีพและรายได้ดูแลครอบครัว เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน

2. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ ตำบลไชยบุรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) รูปแบบการจัดการ 2) การดูแลรักษาและการปรับปรุง 3) การกำหนดแนวปฏิบัติหรือกฎระเบียบแหล่งท่องเที่ยว 4) การประชาสัมพันธ์ และ 5) การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยว องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ เป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม รักษาทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนโดยไม่ขัดต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และยังสร้างรายได้ อาชีพไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

ภาพที่ 8 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ พบว่า ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่เมืองเก่าใหญ่ ได้แก่ 1) จุดชมวิวแม่น้ำสองสีไชยบุรี 2) แหล่งสถาปัตยกรรมด้านศาสนา เช่น วัด หรือศาสนสถาน โดยเฉพาะวัดไตรภูมิ วัดศรีบุญเรือง วัดกลางเมืองไชยบุรี สิมวัดยอดแก้ว และอนุสาวรีย์ พระไชยราชา วงศา (ราชบุตรเสน) 3) การบูรณาการจัดกิจกรรมปั่นจักรยานเที่ยวชมเมืองโบราณ และ 4) เที่ยวชมหรือร่วมงานประเพณีบุญบั้งไฟ รวมถึงสินค้าของฝากขึ้นชื่อ ควรส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าใหญ่ ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ทั้งด้านรูปแบบการจัดการด้านการดูแลรักษาและการปรับปรุง ด้านการกำหนดแนวปฏิบัติหรือกฎระเบียบแหล่งท่องเที่ยวด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่ออนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม รักษาทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน โดยไม่ขัดต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และยังสร้างอาชีพ สร้างรายได้ไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าใหญ่ ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรจัดทำการตลาด และสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น อินเทอร์เน็ต การจัดทำฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมกับพื้นที่ และควรมีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ คู่มือการท่องเที่ยว แผ่นพับ เป็นต้น

1.2 ควรพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ทักษะและความสามารถในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลไชยบุรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การช่วยเหลือ และความรู้ในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว สนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม ตลอดจนสนับสนุนในเรื่องการทำการตลาด และการประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่าไทญ้อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาสำรวจความต้องการหรือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองเก่าไทญ้อ เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2564). แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2565–2568). กรุงเทพฯ:

กระทรวงวัฒนธรรม.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 3).

กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561–2565 และเกณฑ์คัดเลือก 303 ชุมชน. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2566, จาก <https://www.mots.go.th>

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560–2564. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ. (2554). ความเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวิหารจังหวัดฉะเชิงเทรา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐกานต์ เพ็งหาพันธ์. (2554). การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย(ปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ. (2560). แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา(ปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2557). อุทยานกรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- ปรัชญาพร พัฒนผล. (2554). *การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี*(ปริญญา
นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). *การจัดการการท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วันสาด ศรีสุวรรณ. (2553). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ลุ่มน้ำตาปี*(ปริญญาานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศศิธร เจริญหอม. (2552). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านพันนา ตำบลพันนา อำเภอ
สว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร*(ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร.
- ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ และคณะ. (2559). *แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา*. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9(1), 234-259.
- สัญญา สะสอง. (2563). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์
ไทใหญ่ หมู่บ้านแพมบก อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. *วารสารวิชาการวิทยาลัย
บริหารศาสตร์*, 3(1), 35-46.
- สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ศักยภาพการท่องเที่ยว
ชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. *กำแพงเพชร: สำนักวิทยบริการและ
เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*.
- อารีย์ นัยพินิจ และ จิรัชญา มณีเนตร. (2551). *การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการ
การท่องเที่ยวหมู่บ้านบุไทรโฮมสเตย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา*. *ขอนแก่น:
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- Chantawanich, S. (2010). *Qualitative research methods*. (11th ed.). Bangkok: Chulalongkorn
University Press.